

van een zware explosieve lading. Toen nu eind '43 verwacht werd dat de aanslag met zulk een lading spoedig zou worden uitgevoerd, kwam, zoals wij in deel 7 beschreven, een lid van de samenzwering, *Oberst Wilhelm Staehle* (hij zou, als de staatsgreep lukte, hoogste Duitse autoriteit in bezet Nederland worden), in Coevorden in contact met twee prominente Nederlandse illegale werkers: van Heuven Goedhart, in die tijd de belangrijkste figuur in de redactie van *Het Parool*, en mr. J. Cramer, hoofd van de verspreidersorganisatie van *Vrij Nederland*. Staehle's mededelingen werden via de Zwitserse Weg aan de regering te Londen doorgegeven, maar na overleg met de Britse regering deed Gerbrandy aan van Heuven Goedhart en de zijnen weten dat de Nederlandse regering niet wenste dat met Duitse opposanten besprekingen werden gevoerd; Gerbrandy was allerminst overtuigd van de realiteit van de gerapporteerde samenzwering en hetzelfde gold voor Churchill en de Britse minister van buitenlandse zaken, Eden.

In de lente van '44 werd het plan voor de staatsgreep verder uitgewerkt, waarbij von Stauffenberg een steeds actievere rol ging spelen. Hij en de zijnen beseften dat de aanslag hoogstwaarschijnlijk in Hitlers hoofdkwartier moest worden uitgevoerd; dan zou het van vitaal belang zijn, de verbindingen van dat hoofdkwartier te verbreken. Plannen daartoe werden opgesteld door de *General der Nachrichtentruppen* Erich Fellgiebel, een overtuigd tegenstander van het regime, die *Chef des Heeres-Nachrichtendienstes* was. Begin juli '44 (het was toen duidelijk dat de Geallieerden in Normandië een stevig bruggehoofd in handen hadden en dat de *Heeresgruppe Mitte* aan het Oostelijk front een catastrofale nederlaag had geleden) werden de teksten van al gereedliggende oproepen aan de bevolking in hun uiteindelijke vorm klaargemaakt en werd een lijst opgesteld van officieren die in de *Wehrkreiskommandos* als verbindingspersonen van het nieuwe regime zouden fungeren. Veel contact werd onderhouden met stafofficieren van de *Oberbefehlshaber West* en vooral ook met die van de *Militärbefehlshaber in Frankreich*, generaal von Stülpnagel; deze was in de herfst van '39 in de samenzwering tegen Hitler betrokken geweest. Ook met Rommel werden besprekingen gevoerd; hij vond wel dat Hitler gearresteerd maar niet dat hij om het leven gebracht moest worden; dat laatste was ook de opinie van Goerdeler. Voorts werd met Oostenrijkse tegenstanders van het Naziregime aanraking verkregen – de meesten hunner wensten het herstel van Oostenrijks onafhankelijkheid waar, gelijk gezegd, een groot deel van de Duitse samenzweerdere niet voor voelde.

Inmiddels was met veel moeite een staatkundig program voor het